

Fødsler, jordemødre og kirkegangskoner

Danske Slægtsforskere Sydfyn
torsdag den 16. april 2026

Foredrag
v/ cand.mag. Torben Albret Kristensen

www.torbenalbret.dk

Hvad skal der ske?

- Rammer
- Graviditet og fødsel
- Jordemødre
- Pause
- Barsedåb
- Introduktion
- Communion/konfirmation

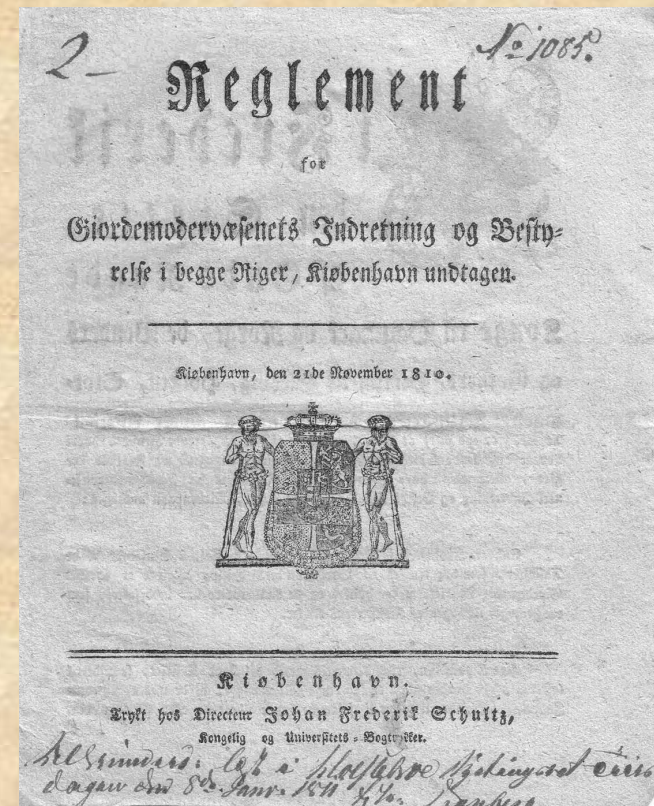
Graviditet og fødsel

- At blive gravid
- Tro og folketro
- Lægevidenskab
- Hvor bliver barnet født?
- Den fødendes hjælpere

Jordemodervæsenet

- 1537 Kirkeinstruksen
- 1672-forordningen
- 1685 Kirkeritualet
- 1714-forordningen
- 1750 Den kgl. Fødselsstiftelse
- 1810 Jordemoderreglementet
- 1914 Lov om Jordemodervæsenet

Jordemoderens pligter (1672)

- De skal afgøre, om en kvinde er frugtsommelig eller ej;
- De skal lindre den fødende kvindes smerter ved lægemidler;
- De skal komme dem til hjælp, der føder vanskeligt, og trække fosteret frem, men dersom det synes, at fødslen vil ske i urette tid, da skal de standse fosteret og støde det tilbage;
- De skal være brudeførersker og forene mand og kvinde eller skille de forenede;
- De skal overskære den nyfødtes navlestreng, men dertil fordres der eftertanke;
- De skal svøbe barnet på hensigtsmæssig måde;
- De skal vaske barnet;

Hertil fordres kvinder, der kan deres metier og er gudsfrygtige, men også kvinder, der er milde, livlige, ædruelige, og som adlyder de læger, der tilkaldes ved vanskelige fødsler. Hun må ikke være for indbildsk, men lære af læger og ældre kvinder med større øvelse.

Hun skal være stærk, være ud over den alder, hvor hun kan få børn, være enke, men have været gravid og født børn.

Jordemoder-eden (1685)

Jeg, N. N. antagen at være jordemoder, sværger og lover:

- I. At jeg altid vil have Gud for øje i dette besværlige kald og af yderste flid formedelst Guds naade og de dertil sammelige midler trolig hjælpe hver og en, som min hjælp begærer, saa vel den fattige som den rige, varlig omgaas baade moderen og fostret, saa at dem for min uagtsomhed, forsømmelse eller ond medfart ingen skade maa tilføjes.
- II. At jeg ingen uægte fødsel eller barnemord vil fortie, som mig kan forekomme; men paa behørige steder det strax tilkendegive, hvem det og monne være uden persons anseelse.
- III. At jeg vil findes ædruelig, kysk og flittig i dette mit anbetroede kald, og ellers i alt mit foretagende, saa vel som i liv og levned, mig saaledes forholde efter disse mig forelæste punkter, at ingen, næst Guds hjælp, skal have aarsag i nogen maade sig over mig at besvære.

Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige ord!

Jordemoderreglementet 1810

42 punkter, herunder:

- Jordemoderdistrikter
- Faste takster for hjælp:
 - Gårdmænd 4 Mark
 - Husmænd 2 Mark
 - Inderster og fattige 1 Mark
- Skal der bruges vogn, skal kunden selv hente/bringe eller betale en anden for det.
- Kan inderster og fattige ikke selv betale, skal gårdmænd og husmænd betale for dem

• Fast løn:

I købstæderne:

- 50 Rigsdaler årlig i penge
- 2 favne brænde eller tørv i tilsvarende mængde
- Græsning af 1 ko
- Fri bolig (1-2 værelser + køkken) eller 8-12 rigsdaler årlig til husleje

På landet:

- 20 rigsdaler årlig i penge
- 2 favne brænde eller tørv
- Græsning af 1 ko eller jord, der kan yde det samme
- 4-5 fag hus med have eller 6 rigsdaler årlig til husleje

Jordemoderens opgaver (1877)

Til en Jordemoders Praxis henhøre følgende Forretninger:

- at betjene den fødende Kvinde i Fødselen og Barselkvinden i hendes Barselseng;
- at sørge for det nyfødte Barns Pleie;
- at undersøge Kvinder med Hensyn til Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af Svangerskab, eller om foregaaet Fødsel; efter en Læges Anvisning
- at undersøge ikke svangre Kvinder med Hensyn til Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af nogen sygelig Tilstand i Kjønnsorganerne eller Endetarmen; at sætte Klyster;
- at tage Vandet fra Kvinder;
- at aarelade;
- at sætte Igler og Blodkopper;
- at foretage Indsprøjtninger i de kvindelige Kjønnsorganer;
- at anlægge Moderkrandse og andre Bandager for de kvindelige Kjønnsorganer efter en Læges Anvisning.

~ Pause ~

Barnedåb

- Anmeldelse af fødsel
- Hjemmedåb eller kirkedåb
 - Kirkeritualet 1685
 - Forordningen 24. juni 1771
 - Forordningen 30. maj 1828
- Gudmødre, huemødre og faddere
- Festen

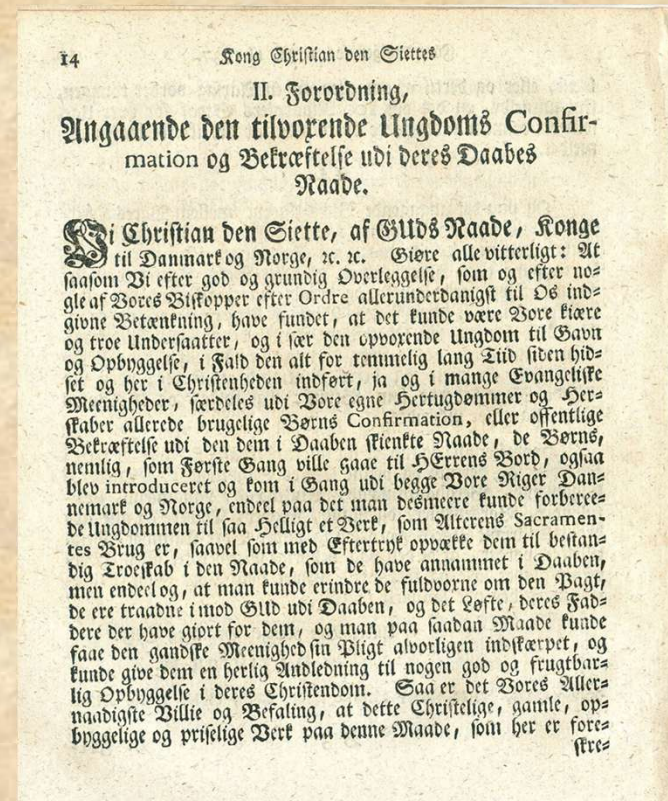
Introduktion

- Ren eller uren?
 - og hvor længe?
- Ritualet før og efter Reformationen
- De dydige, gifte koner kontra de letfærdige fruentimmere
- Den langsomme afvikling (1688-1920)

Communion/ konfirmation

- Overgangen fra barn til voksen
- Nadveren
- 1536-1736
- Pietismen
- Bekræftelsen af dåben/ troen

Hvordan finder vi det?

- Litteratur og Digdag.dk
 - Hvad hedder embedet?
 - Lægedistrikt/lægekreds
- Daisy
 - Arkivskaber
 - Arkivserie
- Arkivalieronline
 - Arkivregistraturer
 - Arkivalier

DANMARKS JORDEMØDRE

UDGIVET MED BILLIGELSE AF
DEN ALMINDELIGE DANSKE JORDEMØDERFORENING

REDIGERET AF W. NELLEMOSE
(EGET FORLAG)

MED EN HISTORISK OVERSIGT
OVER JORDEMØDERVÆSENETS UDVIKLING I DANMARK
AF
GORDON NORRIE
STARSÆGL. DR. MED.

PRIS KR. 75.00
FORLAGSADRESSE:
OLAF FOULSENSVEJ 2, CHARLOTTENLUND

Digdag.dk

Almindeligt kort ↗

Tid: 1862 11 04 🔍

Der vises administrativ inddeling: Lægedistrikt

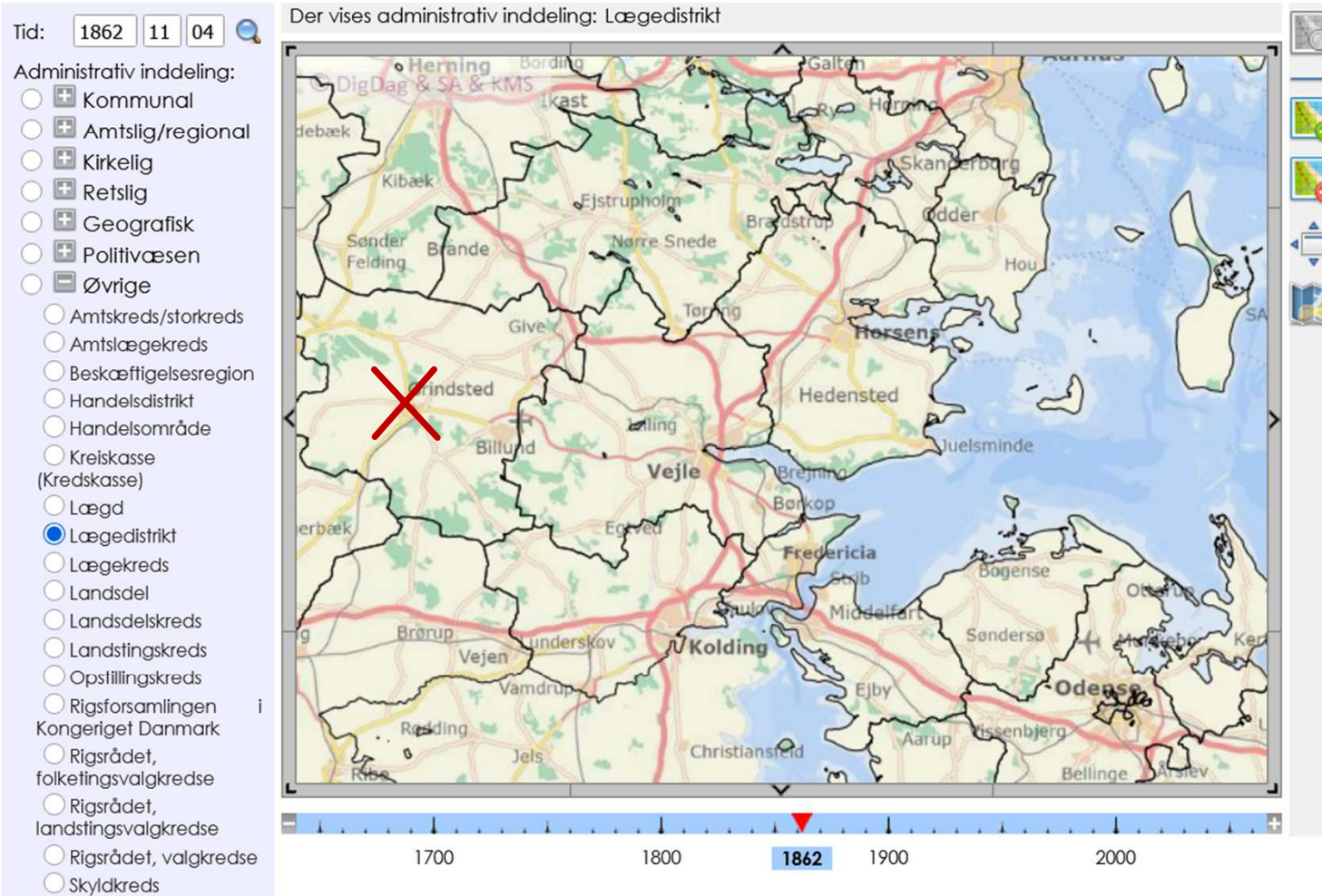
Administrativ inddeling:

- Kommunal
- Amtslig/regional
- Kirkelig
- Retslig
- Geografisk
- Politivæsen
- Øvrige

- Amtskreds/storkreds
- Amtslægekreds
- Beskæftigelsesregion
- Handelsdistrikt
- Handelsområde
- Kreiskasse (Kredskasse)
- Læge
- Lægedistrikt
- Lægekreds
- Landsdel
- Landsdelskreds
- Landstingskreds
- Opstillingskreds
- Rigsforsamlingen Kongeriget Danmark
- Rigsrådet, folketingsvalgkredse
- Rigsrådet, landstingsvalgkredse
- Rigsrådet, valgkredse
- Skyldkreds

NB:
Lægedistrikter = før 1915
Lægekredse = efter 1915

Almindeligt kort ↻

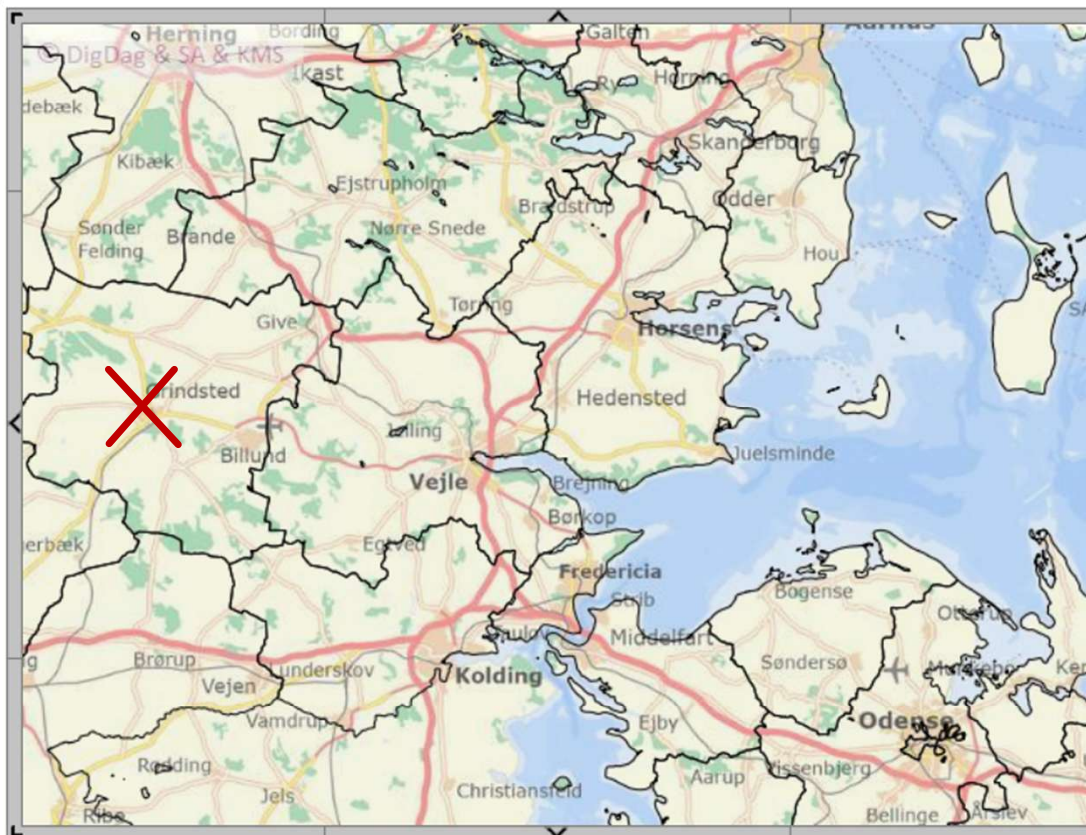
Almindeligt kort ↗

Til søgning

Der vises administrativ inddeling: Lægedistrikt

[Grindsted District](#)
1850-07-02 - 1877-12-31

daisy.rigsarkivet.dk

Rigsarkivet

Daisy

Log ind

MINE BRUGERSIDER

Log ind

Ny bruger?

SØG OG BESTIL

➤ [Søg efter arkivalier](#)

HJÆLP TIL SØG OG BESTIL

Om arkivalierne

Sådan søger du

Sådan bestiller du

Tips til søgning

Ordforklaring

Andre søgemuligheder

INFORMATION

Privatlivspolitik

Cookiepolitik

Tilgængelighedserklæring

🔊 Læs højt 🖨️ Print

Arkivskaber eller arkivserie:

Arkivskaber:

Arkivserie:

Periode: -

Søg i Daisy

Der blev fundet **1** poster.

Side **1** af **1**.

Fra

Til

Arkivskaber

1842

1926

Grindsted Lægedistrikt

Arkivserie

vis arkivserier

MINE BRUGERSIDER

[Log ind](#)[Ny bruger?](#)

SØG OG BESTIL

[Søg efter arkivalier](#)

HJÆLP TIL SØG OG BESTIL

[Om arkivalierne](#)[Sådan søger du](#)[Sådan bestiller du](#)[Tips til søgning](#)[Ordforklaring](#)[Andre søgemuligheder](#)

INFORMATION

[Privatlivspolitik](#)[Cookiepolitik](#)[Tilgængelighedserklæring](#)[Læs højt](#) [Print](#)[Ny søgning](#)

Arkivskaber:

Grindsted Lægedistrikt

Fra	Til	Officielle navne
1842	1926	Grindsted Lægedistrikt

Læs mere om [arkivskaberen](#)

Fra	Til	Arkivserier
1876	1915	Dødsattester
1905	1919	Fortegnelse over instrumenter og rekvisitter
1862	1926	Fuldbårenhedsskemaer
1876	1897	Indberetninger fra præster om fødte og døde
1849	1915	Indkomne breve
1849	1915	Journal
1849	1915	Kopibog
1864	1916	Protokol for den praktiserende jordemoder i Sønder Omme
1876	1908	Protokol for distriktsjordemoderen i Bække
1871	1926	Protokol for distriktsjordemoderen i Fåborg-Starup-Åstrup
1861	1915	Protokol for distriktsjordemoderen i Grindsted-Grene
1862	1915	Protokol for distriktsjordemoderen i Hejnsvig-Vorbasse
1909	1917	Protokol for distriktsjordemoderen i Kragelund
1861	1913	Protokol for distriktsjordemoderen i Lindknud
1864	1916	Protokol for distriktsjordemoderen i Sønder Omme
1887	1908	Protokol for distriktsjordemoderen i Verste-Bække sogne
1868	1916	Protokol for distriktsjordemoderen i Ølgod
1897	1897	Protokol for jordemoder Ane Kristine Lauridsen i Nebel
1892	1893	Protokol for jordemoder Ane Schaadt i Ølgod
1888	1889	Protokol for jordemoder Magdalene Chramon i Andsager
1880	1881	Protokol for jordemoder Maren Lorentzen, Åstrup Sogn
1892	1894	Protokol for jordemoder Marie Kirstine Nielsen, Åstrup Sogn

Arkivalieronline

Home
/ Arkivalieronline

Mest benyttede temaer

Temaer A-K

Temaer L-Å

Registraturer og vejledninger

Betingelser for download

Flere oplysninger

Lokaladministrationen

Her finder du kilder, som vedrører lokaladministrationens historie.

→

Pergamentsamlingen

Her finder du en oversigt over Rigsarkivets pergamentsamling.

→

Private arkiver

Her finder du kilder, som vedrører private arkiver.

→

Social- og sundhedsvæsen

Her finder du kilder, som vedrører social- og sundhedsvæsenets historie.

→

Toldvæsen

Her finder du kilder, som belyser toldvæsenets historie.

Militærvæsen

Her finder du kilder, som vedrører militærvæsenets historie.

→

Politi

Her finder du kilder, som belyser politiets historie.

→

Regnskaber

Her finder du kilder, som vedrører regnskaber.

→

Søfart

Her finder du kilder, som belyser søfartens historie.

→

Vestindien

Her finder du kilder til historien om den danske koloni i Vestindien.

Ostindisk og Asiatisk Kompagni

Her finder du arkivalier, der belyser den danske historie i Trankebar.

→

Postvæsen

Her finder du kilder, som belyser postvæsenets historie.

→

Retsvæsen

Her finder du kilder, som vedrører retsvæsenets historie.

→

Sønderjylland og hertugdømmerne

Her finder du kilder til Sønderjyllands og hertugdømmernes historie.

→

Social- og sundhedsvæsen

Her finder du kilder, som vedrører social- og sundhedsvæsenets historie. [Tilmeld dig Arkivalieronline's nyhedsbrev.](#)

Navn	Beskrivelse	Læs mere om
Dødsattester	<p>Dødsattester blev indført 1829 i København og 1832 i resten af landet. Ved hvert dødsfald blev der lavet en attest med angivelse af bl.a. dødsårsagen. Frivillige på læsesalene i København, Odense og Viborg fotograferer dødsattesterne, og de lægges på Arkivalieronline efterhånden som projektet skrider frem.</p> <p>Dele af arkivserien er afskrevet. Hvis det billede, du har åbent, er afskrevet, kan du se et tekstikon yderst til højre i billedviseren Klik på ikonet, og du kommer til afskriften af arkivaliet.</p>	
Forligskommissioner	Her finder du forlig i borgerlige sager, herunder mægling i ægteskabssager, injuriersager, slagsmål eller uoverensstemmelser mellem husbond og tjenestefolk. Oprettet 1795 og nedlagt 1953.	
Formynderi og værgemål	Her finder du oplysninger om umyndiges båndlagte arv samt værgemål.	
Fødselsanstalten i Jylland	Fødselsanstalten (også kaldet Fødselsstiftelsen) blev oprettet i 1910 og var beliggende i Århus i Sankt Johannes sogn. I tilknytning hertil var et pleje- og spædbørnehjem, hvor ugifte mødre kunne bo i op til et år.	
Fødselsstiftelsen i København	<p>Protokoller med de på stiftelsen fødte børn 1774-1925.</p> <p>Dele af arkivserien er afskrevet:</p> <p>Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse: Hovedprotokol over de på fødselsstiftelsen fødte børn (1774 - 1925) (Afd. A)</p> <p>Den Kgl. Fødsels- og Plejestiftelse: Hovedprotokoller for filialerne (1846-1925) (Afd. B)</p>	Læs her

Arkivalieronline

På Arkivalieronline finder du alle Rigsarkivets digitaliserede dokumenter. Bemærk at kun ca. 2 % af samlingerne er digitaliseret.

Andre søgemuligheder

[Søg i samlingerne](#)

Her kan du søge på tværs af Rigsarkivets systemer og finde:

- Arkivalieronline med skannet materiale
- Arkivalier og arkivskabere
- Digitalt skabte data
- Afskrifter af arkivalier

Lægedistrikter m.m.

Arkiv	Indhold
Amager Lægedistrikt	Dødsattester (1876 - 1914)
Amager Lægedistrikt	Vaccinationsprotokol (1871 - 1912)
Anst-Slavs Lægekreds	Dødsattester (1916 - 1919)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Anst-Gjesten (1917 - 1943)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Grindsted (1915 - 1948)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Kragelund (1917 - 1955)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Lunderskov (1916 - 1953)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Vamdrup (1918 - 1954)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for distriktsjordmoderen i Vrå (1915 - 1947)
Anst-Slavs Lægekreds	Protokol for jordemoder Marie Gydesen i Grindsted (1917 - 1932)
Assens Lægedistrikt	Dødsattester (1871 - 1915)
Assens Lægedistrikt	Indkomne breve (1844 - 1915)
Assens Lægedistrikt	Jordemoderprotokol for 32. distrikt, Helnæs (1883 - 1932)
Assens Lægedistrikt	Jordemoderprotokol for 32. distrikt, Bøgg-Husby (1884 - 1932)

Her vises vaccinations- og jordemoderprotokoller m.v.

Andre søgemuligheder

[Søg i samlingerne](#)

Her kan du søge på tværs af Rigsarkivets systemer og finde:

- Arkivalieronline med skannet materiale
- Arkivalier og arkivskabere
- Digitalt skabte data
- Afskrifter af arkivalier

~ Spørgsmål ~

~ Tak for i dag ~

Torben Albret Kristensen
Enghavevej 16, Næstved By
4700 Næstved

20287611

torbenalbret@gmail.com

www.torbenalbret.dk

www.facebook.com/torben.tkak.dk

